

Alusta alkaen 11

6.12. 2007 klo 19.00 Savonlinnan tuomiokirkossa

1 Moos 6:9-8:19

Nooan arkki

Tänään on raamatunselityksessä vuorossa kertomus vedenpaisumuksesta ja Nooan arkista.

Tämä on kertomus Nooasta ja hänen suvustaan. Nooa oli aikalaistensa joukossa ainoa oikeamielinen ja nuhteeton, ja hän vaelsi Jumalalle kuuliaisena. Hänelle syntyi kolme poikaa: Seem, Haam ja Jafet. (1 Moos 6:9-10)

Vedenpaisumus Gilgames -eepoksessa: jumalat kyllästyvät meteliin

Ihmiskunnan varhaisimmassa historiassa on hyvin luultavasti tapahtunut vedenpaisumus, joka tuhosi useimmat ihmiset. Tästä ei kerrota vain Raamatussa, vaan monien kansojen taruissa aina Amerikan intiaaneja myöten.

Raamatun kertomusta lähin vedenpaisumuskertomus on babylonialaisessa Gilgamesh-eepoksessa. Siinä Nooan nimi on *Utnapishtim*. Hänkin rakentaa arkin ja pelastaa itsensä ja eläimet. Hänkin laskee linnun arkista katsoakseen, onko vesi vähentynyt, rantautuu lopulta vuorelle ja uhraa sitten jumalille. On selvää, että Utnapishtim ja Nooa tarkoittavat samaa miestä ja tarinoitten takana on sama katastrofi.

Mutta siitä alkavatkin erot. Gilgames-eepos ei kerro Jumalasta yhtä hyvin kuin VT. Sen mukaan vedenpaisumuksen syynä oli se, että ihmiset metelöivät maan päällä niin paljon, että jumalat eivät saaneet rauhassa nukkua. He päättivät lopettaa metelin tulvan avulla. Kuitenkin jumalatar Ea kertoo unessa Utnapishtimille, että rakenna arkki. Hän rakentaa. Sitten seuraa tulva, joka on niin kauhea, että jumalatkin luimistelevat sen kourissa "kuin kahlekoirat". Kun Utnapishtim pelastuu, hän uhraa uhrin. Jumalat haistavat uhrin savun ja kerääntyvät sen ympärille kuin sankka karpasparvi. Heille oli nimittäin tullut kova nälkä, kun ihmiset olivat tuhoutuneet eikä kukaan ollut pitkään aikaan uhrannut heille.

Vedenpaisumus Raamatussa: Jumala kyllästyy väkivaltaan

Vanha testamentti kertoo saman tarinan siten, että sen avulla yksi ja ainoa Jumala ilmoittaa meille jotain itsestään. Ei Jumala vihastu siitä, että ei saa nukkua. Hän vihastuu ihmisten sydämen pahuudesta ja väkivallasta.

Siihen aikaan turmelus levisi maassa Jumalan silmien alla ja väkivalta täytti maan. Kun Jumala katseli maata, hän näki, että turmelus vallitsi kaikkialla, sillä ihmiset kuluttivat elämänsä pahuudessa.

Jumala sanoi Noalle: minä olen päättänyt tehdä lopun kaikesta elollisesta, sillä maa on ihmisten takia täynnä väkivaltaa. Minä hävitän heidät ja maan heidän kanssaan. Tee itsellesi arkki syressipuusta, rakenna se huoneita täyteen ja tiivistä se maapiellä sisältä ja ulkoa. (1 Moos 6:11-14)

Ei hän pelasta Nooa ja eläimiä siksi, että olisi joku, joka hänelle uhraisi. Vaan siksi, että hän on oikeudenmukaisessa vihassaankin lopulta armollinen.

Kaksi vedenpaisumuskertomusta punottu yhteen

Itseasiassa Vanhassa testamentin vedenpaisumuskertomuksessa on punottu yhteen kaksi varhaisempaa versiota samasta kertomuksesta. Niistä on tullut yksi kertomus. Kuitenkin, kun lukee vaikka suomalaista vanhaa v. 1938 raamatunkäännöstä, niin aika helposti huomaa, että vedenpaisumuskertomus oudolla tavalla toistelee asioita ja palaa aina takaisin jo kerrottuun. Heprealaisesta alkutekstistä tulee vielä helpommin sellainen tuntu, että tässä on nyt toistoa ja saumakohtia tekstissä.

Näitten saumakohtien perusteella raamattutiede on erottanut nykyisistä 1 Moos 6:9-8:20 nuo kaksi alunperin erillistä vedenpaisumuskertomusta toisistaan. Niitä nimitetään "Jahvistin" kertomukseksi ja ns. "Pappiskirjan" kertomukseksi. Luultavasti joskus 500-l. eKr ne yhdistettiin yhdeksi kertomukseksi. Molempia tekstejä pidettiin niin arvokkaina, että ne punottiin yhteen. Tämä teoria on yleisesti kannatettu raamattutieteessä.

Joskus on hyödyllistä katsoa, millaisten vaiheitten kautta Jumala on antanut Raamatun syntyä. Siksi katsotaan tämän teorian mukaisesti erotettuja tekstejä kumpaakin erikseen.

Ensiksi ns. "Pappiskirjan" kertomus. Se on pikkutarkkaa, lähes tieteellistä tekstiä. Huomio kiinnittyy siihen, että siinä on paljon tarkkoja lukuja. Jakeissa 6:14-16 kuvataan tarkalleen, millaisen arkin Jumala käski Nooan rakentaa: se oli 150 m pitkä, 25b m leveä ja 15 m korkea, tervattu, kolmikerroksinen ja siinä oli pieni ikkuna.

Tällaiseksi sinun tulee tehdä arkki: sen pituus olkoon kolmesataa kyynärää, leveys viisikymmentä ja korkeus kolmekymmentä kyynärää. Rakenna arkkiin katto ja tee siitä kyynärän verran kalteva, sijoita ovi arkin kylkeen ja rakenna arkkiin kolme kerrosta.”

Myös aikamäärät kuvataan hyvin tarkasti vuoden, kuukauden ja päivän tarkkuudella (ks. j. 7:11, 24, 8:4-5).

Sinä vuonna, jona Noa täytti kuusisataa vuotta, vuoden toisen kuukauden seitsemäntenätoista päivänä, puhkesivat kaikki syvyyden lähteet ja taivaan ikkunat aukenivat. ...

Maa oli veden vallassa sataviisikymmentä päivää. (j. 24) ...

... ja sadanviidenkymmenen päivän kuluttua vedet olivat alentuneet niin paljon, että arkki pysähtyi seitsemännen kuun seitsemäntenätoista päivänä Araratin vuoristoon. Vedet vähenivät vähenemistään kymmenenteen kuuhun saakka, ja kymmenennen kuun ensimmäisenä päivänä tulivat vuorten huiput näkyviin. (8:4-5)

Eläimiä Nooa ottaa yhden parin kutakin lajia (ks. 6:19).

Kaikki on tuhoutuva maan päältä, mutta sinun kanssasi minä teen liiton. Sinun tulee mennä arkkiin ja mukaan poikasi, vaimosi ja poikiesi vaimot. Ja kaikkia elollisia sinun tulee ottaa mukaasi arkkiin kaksi, uros ja naaras, että ne säilyisivät hengissä sinun kanssasi. Lintuja, karjaeläimiä ja kaikkia pikkueläimiä tulkoon luoksesi kaksi kutakin lajia, jotta ne jäisivät henkiin.” (6:17-21)

Vertaa tähän Jahvistin kertomusta. Siinä Noa ottaa mukaan joitain eläimiä enemmän kuin yhden parin, nimittäin ”puhtaita eläimiä” hän ottaa 7 paria.

Ota kaikkia uhrikelpoisia karjaeläimiä seitsemän paria, uroksia ja naaraita, mutta kaikkia epäpuhtaita karjaeläimiä ota kaksi, uros ja naaras. Myös taivaan lintuja ota seitsemän paria, uroksia ja naaraita, että niiden suku jatkuisi maan päällä. (7:2-3)

Vedenpaisumus johtuu Pappiskirjan mukaan siitä, että

... puhkesivat kaikki syvyyden lähteet ja taivaan ikkunat aukenivat. (7:11)

Tämä vaatii hieman selitystä: Raamatun aikaan ajateltiin, että taivas on vahva läpinäkyvä kupu, kuin valtava juustokupu. Sen yläpuolella on vettä, suuri alkumeri, kaaos. Maailman luomisessa Jumala erotti tuon kaoottisen alkumeren kuivasta maasta (ks. 1 Moos 1:7). Nyt vedenpaisumuksessa tuo perustava ero kuivan maan ja kaoottisen alkumeren välillä lakkasi. Seurauksena oli täysi, koko maailmaa käsittävä kosminen tuho. Taivaankannen ikkunat aukesivat, alkumeren vesi valui alas ja maailma joutui takaisin sen alkukaaoksen valtaan, josta Jumala sen kerran oli luomisessa pelastanut. Vain Noan arkki kelluu kaaoksen pinnalla.

Tätä kestää Pappiskirjan kertomuksen mukaan 150 pv. Sitten Jumala muistaa arkin väkeä ja armahtaa heitä. Vesi alkaa vähetä. Kestää kuitenkin yhteensä 1 v 10 pv, ennenkuin maa on kuiva ja Nooa, hänen perheensä ja eläimet voivat lähteä arkista.

Sitten ns. "Jahvistin kertomus". Se on Pappiskirjaa vanhempi, tyyliltään kuin joku beduiinien nuotiokertomus, jollainen se ehkä joskus on ollutkin.

Jahvistin mukaan vedenpaisumus johtui siitä, että satoi rankasti 40 päivää ja yötä. Alkumeren valumisesta alas ei tässä kertomuksessa luultavasti puhuttu. Tuho ei siis ole yhtä kosminen, kuin Pappiskirjan mukaan ja se kestääkin vähemmän aikaa, yhteensä 61 päivää (40+7+7+7).

Maan päällä satoi rankasti neljäkymmentä päivää ja neljäkymmentä yötä. (7:12)

Huomio kiinnittyy siihen, että Nooaan käsketään ottaa mukaansa puhtaita eläimiä 7 paria ja epäpuhtaita 1 pari. Toisessa kertomuksessa puhutaan vaan siitä, että kaikkia yksi pari.

Jahvistin kertomukset tuntuvat monesta liikaviisaasta lapsellisilta. Näin myös hänen käsityksensä Jumalasta

Ja Herra sulki oven hänen jälkeensä (7:16b),

siis kun Nooa väki oli mennyt arkkiin. Mutta Jahvisti kertoo meille liikaviisaille tällä lapsellisella tavallaan, että Jumala on ihmiselle kotoinen, lähes tuttavallinen, vaikka onkin samalla Kaikkivaltias. Siksi tämä lapsellinen "Ja Herra sulki oven hänen jälkeensä".

Huomio eläinten suloisuudessa

Jahvisti painotti eläinten merkitystä Jumalalle ja ihmiselle. Hän kertoi, kuinka Nooa laskee kyyhkyn arkista ulos. Ensimmäinen se ei löydä kuivaa maata. Kyyhkyn paluu on kuvattu kauniisti:

"Mutta kyyhkynen ei löytänyt paikkaa, missä lepuuttaa jalkaansa, vaan palasi hänen luoksensa arkkiin, sillä koko maa oli vielä veden peitossa."

Sitten sanotaan hellän pikkutarkasti:

"Niin hän ojensi kätensä, tarttui siihen ja otti sen luoksensa arkkiin" (jae 8:9).

Seitsemän päivän kuluttua Nooa lähettää kyyhkynen uudelleen.

Hän odotti vielä seitsemän päivää ja lähetti kyyhkynen uudelleen arkista. Kun kyyhkynen illansuussa palasi hänen luokseen, sillä oli nokassaan tuore oliivipuun lehti. Siitä Nooa ymmärsi, että vedet olivat käyneet vähiin maan päällä. Hän odotti vielä seitsemän päivää lisää ja päästi kyyhkynen jälleen lentoon, eikä se enää palannut hänen luokseen (8:10-12).

Molempia aiempia kertomuksia, Jahvistin ja Pappiskirjan kertomusta, Jumala on tarvinnut, kun hän on halunnut ilmoittaa itsestään meille Raamatussa. Siksi hän antoi Pyhän Henkensä kautta Mooseksen kirjojen toimittajalle 500-l. eKr idean yhdistää molemmat kertomukset yhdeksi. Tämän seurauksena me täällä tänään 2500 v. myöhemmin saamme aika monipuolisen kuvan Jumalasta: Toisaalta Pappiskirjan vaikeatajuisen todistuksen siitä, että kosminen tasapaino, maailman säilyminen kasassa, erossa kaaoksesta, että se johtuu vain Jumalan armosta. Jos hän lakkaa armahtamasta meitä, niin maailma vajoaa kaaokseen, niinkuin kävi Pappiskirjan käsityksen mukaan vedenpaisumuksessa.

Mutta toisaalta me saamme myös Jahvistin painotuksen, jonka mukaan tämä maailmankaikkeutta ylläpitävä Kaikkivaltias Jumala on niin kotoinen ja niin lähellä ihmistä, että hänestä on uskallettu sanoa "Ja Herra sulki oven hänen jälkeensä". Ja tämä Jumala arvostaa eläinten ihmisille antamaa lohdutusta ja toivoa elämän epätoivon keskellä, niinkuin kävi Nooan kyyhkynen kohdalla.

Vedenpaisumus vertauskuvana kasteesta

Lopulta vedenpaisumus oli siis loppunut.

Silloin Jumala sanoi Nooalle: "Lähde ulos arkista ja ota mukaan vaimosi, poikasi ja poikiesi vaimot. Vie mukanasi kaikki eläimet, jotka ovat luonasi, kaikki elävät olennot, linnut, karjaeläimet ja maan päällä liikkuvat pikkueläimet. Vilisköön maa niitä jälleen, ja olkoot ne hedelmälliset ja lisääntykööt maan päällä."

Niin Nooa lähti poikiensa, vaimonsa ja poikiensa vaimojen kanssa ulos, ja kaikki eläimet, kaikki pikkueläimet, linnut ja kaikki maan päällä liikkuvat, lähtivät suvuttain ulos arkista. (1 Moos 8:15-19)

Uuden testamentin mukaan Nooan arkki on ennakoiva vertauskuva kristillisestä kasteesta:

Vain muutama ihminen, kaikkiaan kahdeksan, pelastui arkissa veden kantamana. Tuon esikuvan mukaisesti teidät pelastaa nyt kaste, ei siksi, että te siinä luovuitte saastaisesta elämästä, vaan koska Jumala teki kansanne hyvän omantunnon liiton. Sen perustuksena on Jeesuksen Kristuksen ylösnousemus, hänen, joka on mennyt taivaaseen ja istuu Jumalan oikealla puolella ja jolle on alistettu enkelit, vallat ja

voimat.” (1 Piet 3:20-22)

Nooa varmaankin varoitti aikalaisiaan siitä, että vedenpaisumus oli tulossa. Mutta he eivät uskoneet häntä, ei kukaan muu kuin Nooan vaimo, pojat ja miniät. Muut hukkuivat.

Meille tämä on kehoitus ottaa kasteemme vakavasti. Kasteemme on kuin Noan arkki. Se estää hukkumasta siihen Jumalan vihaan, joka uhkaa meitä kaikkia sydämemme sisäisen väkivaltaisuuksien takia.

Hienointa tuossa 1 Pietarin kirjeen kohdassa on se, että siinä sanotaan, että kaste ei pelasta siksi, että me olemme luopuneet saastaisesta elämästämme. Emme me kristitytkään ole nimittäin kokonaan parantuneet itsekkäistä motiiveista ja väkivaltaisista ajatuksista toisia kohtaan. Mutta onneksi tuossa kohdassa sanotaan: ”teidät pelastaa nyt kaste ... koska Jumala teki kanssanne hyvän omantunnon liiton”.

Se tarkoittaa käsittääkseni sitä, että kastettu saa aina palata pyytämään Jumalalta puhdasta omaatuntoa, pahoista teoistaan ja ajatuksistaan huolimatta. Voi tulla takaisin liittoon Jumalan kanssa kasteen perusteella. Sen perustana ei ole se, olenko jo kokonaan parantunut synneistäni. Sen perustana on Jeesuksen ylösnousemus, eli se pelastustyö, jossa hän voitti uskonnollisen syyllisyytemme nousemalla kuolleista.